

UNIVERZITET U NIŠU
EKONOMSKI FAKULTET

**REGIONALNI RAZVOJ
I DEMOGRAFSKI TOKOVI
ZEMALJA JUGOISTOČNE EVROPE**

14

Redaktor:
Prof. dr Zoran Arandelović

Niš, jun 2009. godine

**REGIONALNI RAZVOJ
I DEMOGRAFSKI TOKOVI
ZEMALJA JUGOISTOČNE EVROPE**

Niš, 2009. godine

Izdavač:

Ekonomski fakultet u Nišu
Trg kralja Aleksandra Ujedinitelja 11

Za izdavača:

Prof. dr Borko Krstić, dekan

Urednik:

Prof. dr Ljiljana Stanković

Recenzenti:

Prof. dr Zoran Arandelović
Prof. dr Dušan Zdravković

Tehnička obrada:

Ivana Randelović

Štampa:

"Petrograf" Niš

Tiraž: 300 primeraka

ISBN: 978-86-85099-88-5

U finansiranju ovog Zbornika učestvovalo je
MINISTARSTVO ZA NAUKU I TEHNOLOŠKI RAZVOJ REPUBLIKE SRBIJE

SADRŽAJ

Zoran Arandelović	
KRIZA GLOBALNA – POSLEDICE REGIONALNE	1

I SVETSKA EKONOMSKA KRIZA I REGIONALNI RAZVOJ

1. Edvard Jakopin	
EFEKTI EKONOMSKE KRIZE NA REGIONALNI RAZVOJ SRBIJE	1
2. Danilo Ž. Marković	
PLANETARNA EKONOMSKA KRIZA I REGIONI	17
3. Sofija Adžić	
ULOGA MIKRO-INDUSTRIJSKIH KLASITERA U RURALNOM RAZVOJU - STUDIJA SLUČAJA ZA VOJVODINU	27
4. Anton Vorina	
SVETSKA EKONOMSKA KRIZA I NJENE POSLEDICE NA PRIVREDU	37
5. Dejan Molnar, Mirjana Gligorić	
SAVREMENI PRISTUPI PROBLEMU REGIONALNOG RAZVOJA U GLOBALNOM OKRUŽENJU	45
6. Živorad Gligorijević, Vidoje Stefanović	
UTICAJ ANTROPOCENTRIČNOSTI TURIZMA NA REGIONALNI RAZVOJ	57
7. Miroslav Đorđević, Milijana Đorđević	
PRIVREDNA SARADNJA SRBIJE SA ZEMLJAMA JUGOISTOČNE EVROPE	65
8. Gorica Bošković, Aleksandra Jovanović	
FONDOVI EVROPSKE UNIJE U FUNKCIJI RAVNOMERNOG REGIONALNOG RAZVOJA I UNAPREĐENJA KONKURENTNOSTI INDUSTRIJE	79
9. Mirjana Knežević, Petar Veselinović	
INSTITUCIONALNA REŠENJA I POLITIKA REGIONALNOG RAZVOJA SRBIJE	89
10. Slobodan Cvetanović, Aleksandar Zlatković	
EKONOMSKI RAST I REGIONALNA POLITIKA EVROPSKE UNIJE	101

11. Boško Vojnović, Dejan Grujić, Dragana Simić-Antonijević ANALIZA REGIONALNE KONKURENTNOSTI SRBIJE U USLOVIMA AKUTNE – SAVLADLIVE KRIZE	111
12. Dragoljub Simonović, Zoran Simonović AGRARNI REGIONI SRBIJE U USLOVIMA RECESIJE	121
13. Milan Vemić TRANSCEDENTALNA DIALEKTIKA RURALNOG RAZVOJA I IZAZOVI SVETSKJE EKONOMSKE KRIZE	131
14. Simeonka Aleksandrova Petrova INTERNATIONAL DISTRIBUTION CHANNELS AS A MEANS OF OVERCOMING THE ECONOMIC CRISIS	143
15. Vladislav Marjanović, Maja Mihajlović REGIONALNI DISPARITETI KAO POSLEDICA DEFORMISANOSTI PRIVREDNE STRUKTURE SRBIJE.....	151
16. Sonja Jovanović, Marija Petrović-Randelović JAČANJE INSTITUCIONALNIH OKVIRA ZA SPROVOĐENJE STRATEGIJE ZA SMANJENJE SIROMAŠTVA NA REGIONALNOM NIVOU.....	163
17. Nikola Makojević REGIONALNI INVESTICIONI FONDOVI - ŠANSI ZA SMANJIVANJE REGIONALNIH RAZLIKA.....	173
18. Silvana Ilić, Dalibor Miletić REGIONALNI RAZVOJ ZEMALJA ZAPADNOG BALKANA U USLOVIMA SVETSKJE EKONOMSKE KRIZE.....	183
19. Marija Andjelković Pešić ZNAČAJ „TAM“ PROGRAMA ZA RAZVOJ PRIVREDE SRBIJE.....	191
20. Olja Arsenijević, Milan Stamatović, Milan Vemić POSLOVNI INKUBATOR KAO MOGUĆI INSTRUMENT ZA UPRAVLJANJE RAZVOJNIM PROMENAMA U PRIVREDI NA REGIONALNOM NIVOU.....	201
21. Dalibor Bubnjević TRGOVINA KAO FAKTOR RAVNOMERNOG REGIONALNOG RAZVOJA (MAKRO I MIKRO ASPEKT).....	211

22. Šemsudin Plojović STATISTIČKI OSVRT NA EKONOMSKI RAZVOJ NOVOG PAZARA.....	221
23. Gabrijela Veličković MAKROEKONOMSKI INDIKATORI REGIONALNOG PRIVREDNOG RAZVOJA SRBIJE	231
24. Dženis Bajramović, Samed Turkušić PROIZVODNJA HRANE-ŠANSI ZA RAZVOJ PEŠTERI	247

II MIGRACIONI I DEMOGRAFSKI TOKOVI U JUGOISTOČNOJ EVROPI

25. Макогон Ю.В., Шилец Е.С. ВОСПРОИЗВОДСТВО ДЕМОГРАФИЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ ЭКОНОМИЧЕСКОГО КРИЗИСА.....	257
26. Biljana Sekulovska-Gaber LABOR MIGRATION TOWARDS HIGHER LEVELS OF DEVELOPMENT IN SOUTH-EASTERN EUROPE	271
27. Nada Raduški NACIONALNOST KAO NAJVAŽNIJE ETNIČKO OBELEŽJE U POPISIMA STANOVNIŠTVA.....	285
28. Vesna Bucevska DETERMINANTS OF MIGRATION FROM EU CANDIDATE COUNTRIES TO GERMANY: A GRAVITY MODEL APPROACH	295
29. Ljubodrag Savić REGIONALNA DIMENZIJA SIROMAŠTVA.....	305
30. Arneta Bevanda, Lidija Lesko, Mirela Mabić ANALIZA DEMOGRAFSKIH KARAKTERISTIKA KLJENATA FINANCIJSKIH INSTITUCIJA U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE	315
31. Bojan Sešel, Jože Kranjc RAZVOJ KRAČEG TERCIARNOG OBRAZOVANJA I SARADNJA SA PREDUZEĆIMA	325
32. Maja Sahadžić TRAFFICKING KAO POSEBAN OBLIK DEMOGRAFSKIH TOKOVA: MEĐUNARODNI PRAVNI OKVIR, DEFINICIJA, RAZLIKOVANJE TRGOVINE LJUDIMA I KRIJUMČARENJA LJUDI.....	333

33. Aleksandra Lazović	
DEMOGRAFSKA (NE)PERSPEKTIVNOST SRBIJE.....	343
34. Verica Babić, Marko Slavković	
UTICAJ LIFELONG LEARNING KONCEPTA NA TRŽIŠTE	
RADNE SNAGE: KOMPARATIVNA ANALIZA.....	349
35. Ivan D. Novaković	
DEMOGRAFSKI TOKOVI, TURISTIČKI PROMET,	
TURISTIČKA TRAZNJA I TURISTIČKA PONUDA	
OPŠTINE POŽAREVAC.....	359
36. Milan Novović	
ISTORIJSKI ASPEKT, GEOGRAFSKI POLOŽAJ I STANOVNIŠTVO	
MORAČIČKOG OKRUGA KAO PREDUSLOVI RAZVOJA TURIZMA.....	373
37. Miodrag Todorović	
RANI ČINIOCI PADA RAĐANJA DECE U TIMOČKOJ KRAJINI.....	387
38. Jelena Stanojević	
UTICAJ ZAPOSLENOSTI NA REGIONALNI RAZVOJ SRBIJE.....	397

III OSTALI ASPEKTI REGIONALNOG RAZVOJA I DEMOGRAFSKIH TOKOVA

39. Slobodan Čerović, Svetlana Vukosav	
ANALIZA LANCA VREDNOSTI U UPRAVLJANJU	
TURISTIČKOM DESTINACIJOM.....	411
40. Biljana Predić, Maja Ivanović-Đukić, Marina Stojanović	
DRUŠTVENA ODGOVORNOST PREDUZEĆA U SRBIJI.....	423
41. Svetislav Milenković	
REGIONALNI EKO-TURISTIČKI SISTEMI KOD NAS I U SVETU.....	433
42. Violeta Blazheva	
BIOFUELS – AN ALTERNATIVE ENERGY SOURCE.....	443
43. Ljubiša Mitrović	
LEPOTE MEDITERANA, NJEGOVA ISTORIJA I KULTURA	
KAO NEPRESUŠNI TURISTIČKI POTENCIJAL	
I IZAZOV <i>HOMO TURISTICUS-A</i>	449
44. Bojan Krstić, Dragana Vukadinović	
VALORIZOVANJE RESURSA ZNANJA - METODOLOGIJA	
NACIONALNOG INDEKSA INTELEKTUALNOG KAPITALA.....	459

45. Vukosava Vujović	
UPRAVLJANJE RIZIKOM I EKONOMSKA KRIZA.....	469
46. Veselin Tsvetkov	
DEVELOPMENT OF BULGARIAN PHARMACEUTICAL MARKET	
IN RECENT YEARS: NEEDS OF GOVERNMENT INTERVENTIONS.....	479
47. Božidar Veljković	
TIPOLOGIJA TURISTA I PLANIRANJE RAZVOJA TURIZMA	
U POSAVSKOJ REGIJI.....	493
48. Mario Simunović	
DER EINFLUSS DES GEBRAUCHTWAGENMARKETS AUF DEN	
VERTRIEBSKANAL DER AUTOMOBILHERSTELLER.....	503
49. Olja Arsenijević, Milan Stamatović, Milan Vemić	
UTICAJ SVETSKE EKONOMSKE KRIZE NA RAZVOJ	
I POSLOVANJE MALIH I SREDNJIH PREDUZEĆA U SRBIJI.....	513

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

332 . 1 (4 - 12) (082)
314 (4 - 12) (082)

**REGIONALNI razvoj i demografski tokovi
zemalja jugoistočne Evrope** : Niš, jun 2009 .
godine . 14 / redaktor Zoran Arandelović . -
Niš : Ekonomski fakultet, 2009 (Niš :
Petrograf) . - III, 531 str. : ilustr. ; 30 cm

Rađovi na više jezika . - Tiraž 300 . - Str .
I - III : Kriza globalna – posledice regionalne
/ Zoran Arandelović . - Napomene i
bibliografske reference uz tekst . -
Bibliografija uz većinu radova . - Abstracts .

ISBN 978-86-85099-88-5

1 . Аранђеловић, Зоран [уредник] [аутор
додатног текста]

а) Регионална привреда – Југоисточна Европа -
Зборници б) Демографски развој -
Југоисточна Европа - Зборници
COBISS . SR - ID 167797004

- a) Stvaranje uslova za ravnomerni regionalni razvoj;
- b) Pобољшanje infrastrukture, posebno na seoskom području;
- c) Razvoj delatnosti koja će smanjiti migraciju (poljoprivreda, seoski turizam, obnovljiva energija);
- d) Stimulisanje zapošljavanja u nerazvijenim regionima;
- e) Bolju integraciju izbeglica u ukupne društveno-ekonomske tokove Srbije.

Literatura

- 1. Zoran M. Arandelović, Nacionalna ekonomija, Ekonomski fakultet, Niš, 2008.
- 2. Strategija regionalnog razvoja Srbije, Republički zavod za razvoj, Beograd, 2007.
- 3. Statistički godišnjak Srbije, 2004.
- 4. Council of Europe. Recent Demographic Developments in Europe, Strassburg, 2004.

DEMOGRAPHIC (NON)PROSPECTIVE OF SERBIA

Abstract: Population and working labor has been studied from different aspects. From economic point of view population is, among other, important factor of production. In a difference from other factors which can easily been bought, population is specific factor. Population growth is very important for the future of the country. Unfortunately, population growth in Serbia is lower during last two decades and in majority of regions this growth is negative. It is a sign for taking conceptual measures from the government to stop this process.

Key words: population; population growth; standard

Prof. dr Verica Babić*
Mr Marko Slavković*

UTICAJ LIFELONG LEARNING KONCEPTA NA TRŽIŠTE RADNE SNAGE: KOMPARATIVNA ANALIZA

Rezime: Postojeći sistemi formalnog obrazovanja od predškolskog, preko osnovnog, srednjeg, visokog i profesionalnog ostaju značajni, ali u uslovima društva znanja nisu dovoljni. Znanje i veštine se moraju stalno usavršavati u skladu sa zahtevima novih tehnologija, globalizacije i demografskih promena. Načini kojima pristupamo informacijama i uslugama se konstantno menjaju. Neophodno je razviti nove veštine za ovladavanje potpuno novim digitalnim svetom, ne samo pomoću usvajanja tehničkih veština, već i posredstvom boljeg razumevanja mogućnosti, izazova i jasnih etičkih zahteva koje postavljaju nove tehnologije. Zbog toga je razvijanje znanja i veština tokom celog života od izuzetnog značaja. Nije cilj ostvariti samo lično zadovoljstvo od posedovanja znanja, već i preuzeti aktivnu ulogu u društvu znanja. Danas ekonomski, društveni i kulturni razvoj jedne zemlje zavisi od stepena uspešnog kreiranja i prenošenja znanja i veština.

Ključne reči: znanje, ekonomija znanja, koncept doživotnog učenja, tržište rada.

Uvod

Da bi se na adekvatan način utvrdio uticaj lifelong learning koncepta (LLL koncept – koncept doživotnog učenja) na tržište radne snage najpre je potrebno definisati ključne odrednice ere znanja odnosno društva koje je zasnovano na znanju. Na taj način se definiše cilj kome treba težiti prilikom razvoja LLL koncepta u svakoj pojedinačnoj zemlji, odnosno utvrđuje se disproporcija između postojećeg stanja društva sa aspekta upravljanja znanjem i društva koje je zasnovano na znanju.

Snažan razvoj komunikaciono-informacionih tehnologija u protekloj deceniji je u značajnoj meri ubrzao nastanak i unapređenje informatičkog društva u kome su posebno naglašeni značaj informacija, njihovog prenošenja, učenje na daljinu, sigurnost podataka i slično. Vremenom se shvata da informacija, kao kategorija nižeg značaja u odnosu na znanje, nije

* Ekonomski fakultet, Univerzitet u Kragujevcu

* Ekonomski fakultet, Univerzitet u Kragujevcu

povećanja broja penzionera i povećanja nezaposlenosti, uz gubitak organizacionog znanja. Zbog toga je očuvanje organizacionog znanja u cilju zaštite suštinske kompetentnosti izuzetno značajan proces tokom smanjivanja broja zaposlenih [3, str. 4]. Očigledno je da ovakva praksa nema mnogo pozitivnih efekata, osim u domenu restrukturiranja konkretnih preduzeća, ali bi taj problem primenom LLL koncepta mogao biti u najvećoj meri rešen. Ukoliko bi postojali subvencionisani programi obuke i prekvalifikacije zaposlenih koji su proglašeni tehnološkim viškom mogao bi se povećati nivo njihovog znanja i kompetencija, a samim tim bi i lakše dolazili do novih poslodavaca.

Primena LLL koncepta u Srbiji može u značajnoj meri doprineti i poboljšanju kvalifikacione strukture zaposlenih. Od ukupne populacije preko 15 godina 5.6% stanovništva nema formalno obrazovanje, 2.0% ima 1-3 razreda osnovne škole, 14.2% ima 4-7 osnovne škole, 23.9% ima osnovno obrazovanje, 41.1% srednje obrazovanje, 4.5% više obrazovanje, 6.5% ima visoko obrazovanje, dok se 2.2% odnosi na ostale oblike obrazovanja. Navedeni podaci sugerišu nužnost povećanja obrazovnog nivoa stanovništva što u značajnoj meri može biti otežano malim iznosom koji se iz budžeta izdvaja za obrazovanje, kao i jako nepovoljnim odnosom broja učenika/studenata u odnosu na broj nastavnika/profesora.

Sumirajući sve prethodno navedeno može se zaključiti da je razvoj LLL koncepta od suštinskog značaja za rešavanje nagomilanih problema srpske ekonomije i da se bez unapređenja znanja i kompetencija stanovništva svih uzrasta teško može obezbediti ekonomski prosperitet u narednim godinama. Pored toga, treba imati u vidu da znanje nije statička kategorija i da je razvoj svesti za unapređenjem znanja, veština i kompetencija jedan od najznačajnijih zadataka LLL strategije.

Zaključak

Usled promena koje se događaju u tražnji na tržištu rada zaposleni takođe moraju biti spremni na promene tokom karijere i na prihvatanje različitih izazova. Prekvalifikacija i usavršavanje moraju biti dostupni svima, i u svako vreme, i moraju biti shvaćeni kao sakupljanje i konsolidacija znanja. Zbog toga koncept doživotnog obrazovanja mora biti pristupačan različitim grupama.

Uspostavljanje sistema doživotnog obrazovanja u Srbiji omogućilo bi obuku i dalji strukovni razvoj za studente, nezaposlene, profesore fakulteta i srednjih i osnovnih škola, kao i za grupe sa posebnim potrebama, kao što su: ljudi sa invaliditetom, pripadnici etničkih manjina, starija populacija, radnici sa nižim stepenom školovanja i obuke, itd. Radi

ostvarivanja tog cilja neophodno je stvoriti institucionalni okvir, razviti institucionalne mehanizme i definisati infrastrukturu za realizaciju LLL koncepta.

Literatura

1. Andrews, K (2004), Capabilities for the Knowledge Era, Discussion Paper 1, Australian National Training Authority
2. Babić, V. (2008), Uvod u menadžment, Ekonomski fakultet, Kragujevac
3. Babić, V., Stojanović-Aleksić, V., Slavković, M. (2008), Knowledge Management during Downsizing: Case Study of Serbian Companies, 8th EBRF Conference - Change and Changeability in the Knowledge-Intensive World, september 22-24, Helsinki-Stockholm
4. Calo, T.J. (2008), Talent Management in the Era of the Aging Workforce: The Critical Role of Knowledge Transfer, Public Personnel Management, Vol. 37, No. 4, pp. 403-416
5. European Commission (2001), National actions to implement Lifelong Learning in Europe, Directorate-Generale for Education and Culture, Brussels
6. Hager, P. (2004), Lifelong learning in the workplace? Challenges and issues, Journal of Workplace Learning, Vol. 16 No. 1/2, pp. 22-32
7. Ministarstvo prosvete i sporta Republike Srbije (2005), Razvoj politike i strategije stručnog obrazovanja u Srbiji, Program reforme srednjeg stručnog obrazovanja, Ministarstvo prosvete i sporta Republike Srbije i Evropska agencija za rekonstrukciju, Beograd
8. Ministry of Labour, Employment and Social Policy of Serbia (2006), Manual on Labour Market Intelligence for Serbia, WYG International, London
9. Republički zavod za statistiku Srbije (2008), Statistički godišnjak Srbije, Beograd
10. UNESCO (1972), Learning to Be (The Faure Report), UNESCO, Paris

THE IMPACT OF LIFELONG LEARNING UPON THE LABOUR MARKET: COMPARATIVE ANALYSIS

Abstract: The existing formal education system – pre-school, primary, secondary, higher and professional education – still remain essential, but insufficient for meeting the demands of the knowledge-based society. Knowledge and skills must be continuously improved according to the demands of new technologies, globalization and demographic changes. The ways of gaining new knowledges and providing services are constantly being changed. Thus, it is essential to develop new skills for mastering a completely new digital world, not only by gaining technical skills, but also through gaining better understanding of possibilities, challenges and explicit ethical demands which are being set out by new technologies. The aim should not be only personal satisfaction in possessing knowledge, but also to take the active part in knowledge-based society. Today, economic, social and cultural development of a country depends upon the level of successful creation and transfer of knowledge and skills.

Key words: knowledge, knowledge-based economy, lifelong learning concept, labour market.